

‘Mijn formule is de stem, daar zit alles in’

Multidisciplinair kunstenaar Tom America zette veertien voordrachten van de Vlaamse Delphine Lecompte op muziek. ‘Die onwaarschijnlijke taalbeheersing, dat prachtige Vlaams.’

Erik Voermans
AMSTERDAM

Tom America (70) is in het Nederlandse muzieklandschap een unieke vogel, een uniek zoogdier, een uniek struikje, hoe heet het. Opgeleid als beeldend kunstenaar, knoopte hij een uit-

spraak van Joseph Beuys in zijn oren en handelde daar naar: *Stelle deine Gesetze* (maak je eigen wetten). Het resultaat is een oeuvre vol hoogst originele stukken, uiteenlopend van *Maternité* van zijn band MAM (allemaal even op YouTube opzoeken) of *De mus*, op de tekst van Jan Hanlo, nog op televisie gebruikt door Van Kooten en De Bie.

Een hoogtepunt is ook de cd *De Kunststof Songs*, ‘*Het lijkt me juist wel veilig op dat dak*’, waarvoor America passages uit radio-interviews met mensen als A.L. Snijders, Stefan Vanfleteren, Jan Wolkers op uiterst knappe en inventieve manieren op muziek zette.

Dat laatste project heeft nu een vervolg gekregen in de vorm van de cd *Wonden en brutaliteit*, waarop hij aan de slag is gegaan met veertien voordrachten van de Vlaamse dichteres Delphine Lecompte. Ruim zes jaar heeft hij eraan gewerkt. De cd is zojuist verschenen op het label van geestverwant Corrie van Binsbergen.

Op YouTube is bij wijze van hors d’oeuvre een fraaie clip te zien (*Daar gaat mijn vriend*).

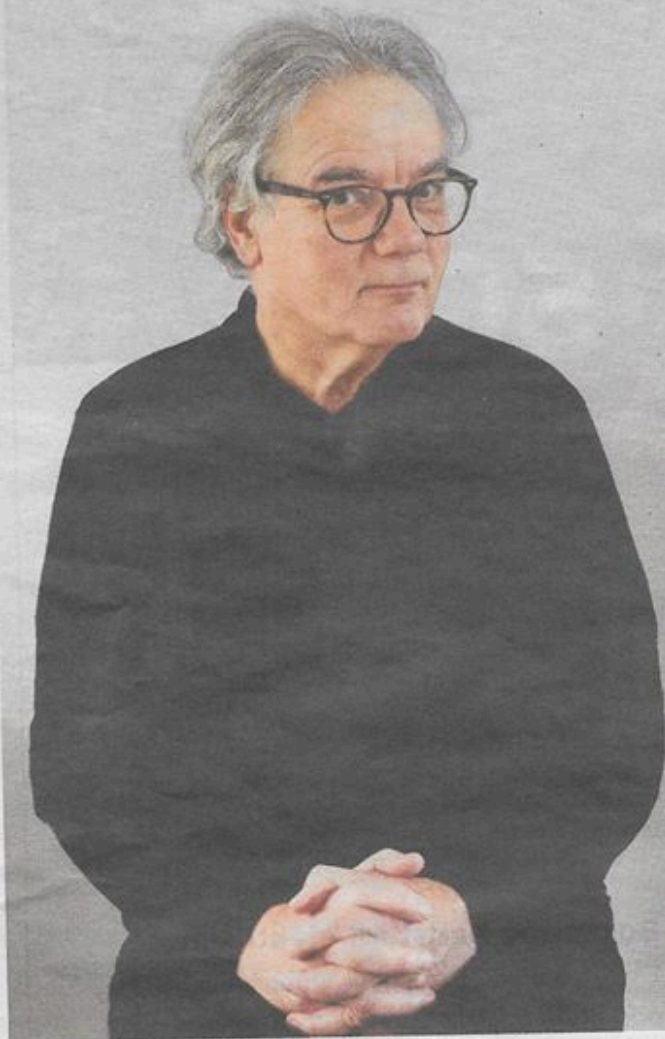
Hoe kwam Tom America op Delphine Lecompte?

“Ik moest zeven jaar geleden optreden op het Tilt Festival in Tilburg. Na afloop hoorde ik in de wandelgangen dat een Vlaamse dichteres met een rare naam een poetry slam had gewonnen. Mijn nieuwsgierigheid was gewekt. Drie weken later moest ze opnieuw in Tilburg optreden, in Paradox, en dat was mijn kans haar te zien, na afloop van haar optreden. Daar was ik bij en ik wist niet wat ik meemaakte. Haar optreden, verschijning, haar stem kwamen ontzettend bij me binnen. Ik voelde zowel een enorme humor, een enorme pijn, een enorme kwetsbaarheid als een enorme professionaliteit. En dan waren er nog die onwaarschijnlijke taalbeheersing en dat prachtige Vlaams. Ik heb haar toen met de auto naar Brugge gebracht, waar ze woont.”

“Thuis ging ik op internet op zoek naar haar gedichten. Ik vond *Freaks en fazanten in De Panne* en daar ben ik ongevraagd mee aan de slag gegaan. Na een paar weken was de demo klaar en die heb ik haar toegestuurd. Ze was erdoor verrukt – ‘Ooh, wat is dit, wat heb je gedaan?’ – maar daarna heeft ze me nog diverse keren vervloekt hoor. Zo begon het.”

Hoorde u al muziek in uw hoofd toen u de gedichten las of hoorde?

“Zo werk ik niet. Ik volg, ik reageer. Ik volg hoe

→ Tom America met een plastiek waarop het gezicht van Delphine Lecompte is aangebracht.

FOTO PAUL BOGAERS

Hij viel meteen op de enorme helderheid van haar spraak. "Ze articuleert fantastisch, maar ook achteloos. Goud materiaal. Niet alle dichters zijn dat. Je hebt er veel die niet trefzeker declameren. Ik denk bijvoorbeeld aan Menno Wigman, wiens gedichten ik geweldig vind, maar zijn voordracht was altijd zoekend."

Het project heeft zes jaar geduurd. Had u voorzien dat het zo lang zou duren?

"Nee. Ik ben gewoon begonnen, naar het adagium van Willem Breuker. Ik had verder geen enkel plan. Het was zoals verliefdheid. Je duikt erin. Ik kwam er al snel achter dat je bij Delphine ook helemaal geen plan kunt maken, want haar stemmingen wisselen per dag. Geen peil op te trekken. Maar één ding wist ik zeker: dit was schitterend en rijk materiaal, waar ik iets mee moest. Ik voelde me heel dicht bij Lou Reed en John Lennon zitten, want die unieke kwaliteit van gekte en intensiteit, geladenheid heeft haar werk ook."

Uiteindelijk is slechts een deel van de productie op de cd *Wonden en brutaliteit* terechtgekomen. Veertien stukken, veertien gedichten. "Er zijn er veel meer, maar je moet een keer ophouden. Het is zo'n bewerkelijk proces, omdat ik moet wachten tot het komt, verschijnt. Neem *Nu ik eindelijk gelovig ben* – ik ben eindeloos op zoek geweest naar de juiste klap. Maar er komt een moment waarop iets af is. Ja, dat moment bestaat echt. De algemene wet is: je moet vroeger stoppen dan dat het klaar is. Anders druk je het kapot. Je moet het niet wurgen. Geen geweld gebruiken. En daar is lef voor nodig."

Hoe heeft u de gedichten geselecteerd?

"Op gevoel. Sommige raken je meteen. Ik ben bijvoorbeeld dol op opsommingen, want dan krijg je ritme. Héérlijk. Of iemand sprekend opvoeren. En dat acteert ze dan zelf, *very undercooled*. En altijd raak. Niemand dan zichzelf mag eigenlijk haar gedichten declameren vind ik, want als een ander het doet, valt er veel weg. Ik ben haar eerste lezer. Ze stuurt me elke dag een nieuw gedicht."

Heeft u haar op de hoogte gehouden van uw voortgang?

"Altijd. En altijd kwam er applaus. Ik ga ervan uit dat ze dat meende, want ze is onthutsend eerlijk. We zijn ook wel acht keer gebrouilleerd geraakt, maar dat is omdat Delphine Delphine is. Ik heb alle normatieve dingen over haar uitgezet. Ik vond het een voorrecht om met zo'n sublieme kunstenares te mogen werken."

Tom America: *Wonden en brutaliteit* (Brokken Records), €15.

de lettergrepen en de zinnen lopen, hoe de ritmiek is, hoe het melodische verloop is. Alle muziek zit al in de manier waarop ze voorleest besloten."

Vraag Tom America niet naar toonsoorten, modaliteiten of namen van akkoorden. Hij doet zijn hele leven al alles op gevoel, op intuïtie, op klank. "Ik ben een onnozele hals, een onnozeelaar. Ik heb nooit een muzikles gehad. Stockhausen werkt met een *Formel*, met formules. Mijn *Formel* is de stem. Daar zit alles in."

'Ze articuleert fantastisch, maar ook achteloos. Goud materiaal'